

Krzysztof Urbański

Kalendarium ważniejszych akcji przeprowadzonych przez komuny więzienne w latach 1918-1939 na terenie więzień Kielecczyzny

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 12, 73-87

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRZYSZTOF URBAŃSKI

KALENDARIUM
WAŻNIEJSZYCH AKCJI PRZEPROWADZONYCH PRZEZ
KOMUNY WIĘZIENNE W LATACH 1918—1939 NA TERENIE
WIĘZIEŃ KIELECCZYZNY

W latach II Rzeczypospolitej przez pięć więzień znajdujących się na terenie Kielecczyzny (Kielce, Radom, Sandomierz, Chęciny, Św. Krzyż) przeszło 2499 osób osadzonych pod zarzutem działalności komunistycznej. Osadzeni komuniści tworzyli w więzieniach zwarty kolektyw, tzw. komunę więźniów politycznych. Podstawowym celem komuny była obrona praw więźnia politycznego, racjonalne organizowanie czasu, wykorzystanie okresu przebywania w więzieniu dla pogłębienia wiedzy. Praca komun oparta była o regulaminy opracowane przez MOPR. Od członków komuny wymagano podporządkowania się kierownictwu, solidarnego występowania wobec administracji więziennej, uzupełniania wiedzy oraz brania udziału w akcjach organizowanych przez zarząd komuny. Na czele komuny stał wybierany starosta oraz Komitet Więzienny. Oprócz Komitetu Więziennego wybierano tzw. „trójki”, które kierowały pracą grup więźniów razem wychodzących na spacer. Trójka też zajmowała się podziałem żywności dostarczanej w paczkach, opiekowała się chorymi, kierowała zakupami z pieniędzy znajdujących się w depozytach więźniów. Dużo uwagi przywiązywano także do nauki i szkoleń, prowadząc zajęcia zarówno w zakresie programu szkoły podstawowej, jak i z zagadnień typowo politycznych. Tym odcinkiem pracy zajmowali się lektorzy komuny. „Szczególną wagę przywiązywał regulamin komuny do postawy członków kolektywu, do ich poczucia solidarności, widząc w tym źródło siły w walce z atakami administracji więziennej”. Oprócz bowiem obchodów świąt rewolucyjnych, organizowania szkoleń, odczytów, komuny toczyły ostrą walkę z administracją więzienną. Walka ta miała na celu z jednej strony zabezpieczenie interesów więźnia politycznego przed samowolą administracji, z drugiej — przygotowanie świadomego bojownika, który „...po wyjściu z więzienia mógłby skuteczniej walczyć w obronie klasy robotniczej”¹.

W pierwszych latach II Rzeczypospolitej więźniowie komuniści toczyli walkę o uznanie kategorii „więźniów politycznych” oraz o polepszenie warunków bytowych. Po wprowadzeniu tzw. „przepisów Makowskiego” gwarantujących osadzonym za przestępstwa polityczne szereg ulg, jak: dłuższy spacer, częstsza korespondencja, widzenia bez siatki, prawo chodzenia we własnych ubraniach,

¹ A. Gabara *Wstęp*, [w:] *Korespondencja i notatki więźniów politycznych 1923—1939*, Warszawa, s. 4.

Ryc. 1. Ruiny więzienia w Chęcinach

światło do godz. 20.00, walczone o ich respektowanie, gdyż „...pomiędzy teoretycznymi przywilejami więźnia, a tem, ile ma przywilejów w praktyce, bywa i był zawsze znaczny dystans...”² Po zniesieniu w roku 1928 tych przepisów i wprowadzeniu w 1931 nowych regulaminów toczono zacięte boje o prawne uznanie istnienia kategorii więźniów politycznych — bezskutecznie! Walka trwała do 1939 roku, albowiem regulamin z 1931 roku spychał „więźniów politycznych do poziomu najgorzej traktowanych więźniów kryminalnych...”³

Metody walki więźniów były różne i ulegały przeobrażeniom zależnie od okoliczności, czasu i potrzeb. Ogólnie możemy wyróżnić: interwencje, protesty, głodówki, demonstracje, bunty. Najprostszą metodą były interwencje, a więc złożenie postulatów i wniosków do naczelnika z pominięciem szczebli pośrednich administracji więziennej. Protesty składano na ogół do prokuratora Sądu Okręgowego, który miał pieczę nad wykonaniem kary i który dwukrotnie w miesiącu wizytował podległe więzienia. Głodówka polegała na nieprzyjmowaniu jedzenia. W skrajnych przypadkach nie przyjmowano picia, jedzenia, lekarstw. Gdy nie pomagała głodówka, przystępowano do demonstracyjnego śpiewu pieśni rewolucyjnych i wnoszenia okrzyków. „Przeplatanka”⁴ polegała na stosowaniu wszystkich wspomnianych metod razem. Była to metoda najskuteczniejsza i najbardziej nielubiana przed administrację, albowiem z każdego zajścia trzeba było pisać sążniste meldunki.

² H. Krachelska *W obronie więźniów politycznych*, [w:] *Amnestia w oczach opinii*, Warszawa 1936, s. 4.

³ „Czerwona Pomoc” 1932, nr 2.

⁴ Okólnik w sprawie taktyki więziennej, [w:] *Korespondencja...*, op. cit., s. 188.

Ryc. 2. Wieża strażnicza w więzieniu na Świętym Krzyżu

Ryc. 3. Więzienie w Sandomierzu

W sporadycznych wypadkach dochodziło do buntu, tj. przeciwstawienia się administracji siłą. Wypadki takie zachodziły w momentach, gdy naczelnik zamiast prowadzenia rozmów z komuną próbował konflikty załatwiać siłą, posługując się często oddziałami policji, które masakrowały więźniów.

Bardzo rzadko, niemniej spotykamy w więzieniach tzw. „dzień żałoby”. W dniu tym czczono pamięć zmarłych lub poległych za murami współtowarzyszy.

Każda akcja komuny uzgadniana była z komórkami KPP na wolności, tylko bowiem wspólne wystąpienia gwarantowały więźniom pełny sukces.

Niniejsze kalendarium obrazuje walkę, jaka trwała za murami więzień Kielecczyny, daje obraz jej celów, natężenia i przebiegu, oddaje los ludzi znajdujących się w ciężkich warunkach więziennych, ludzi, którzy mimo to nie rezygnowali z walki o wyzwolenie społeczne⁵.

⁵ Fakty podane w kalendarium oparto o źródła: Centralne Archiwum KC PZPR w Warszawie, Zespół akt więziennych, Więzienie Kielce, Akta osobowe (teczki): I — 257, 258—322, 335—363; tamże, Więzienie Radom, Akta osobowe: I — 47, 5056, 58—185; tamże, Więzienie Sandomierz, Akta osobowe: I — 124, 126—199, 201—271, 274—291, Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Kielcach, Więzienie w Chęcinach, sygn. 4, 11, 20, 52, 68, 94, 102, 104, 114, 163, 224, 239; tamże, Więzienie w Kielcach, sygn. 222, 255, 255a, 256—280; tamże, Więzienie Św. Krzyż, sygn. 51—397.

Data 1	Więzienie 2	Przyczyny i przebieg akcji 3
1919 r.		
XI	Kielce	Czterodniowa głódówka przeciwko nieopalanu cel i złemu wiktowi.
28 XI	Kielce	Demonstracja ludności Kielc pod więzieniem połączona z demonstracją więźniów na rzecz zwolnienia zatrzymanych za strajki rolne.
1921 r.		
3 II	Radom	Zbiorowa skarga więźniów do prokuratora na rzadkie zmiany bielizny i brak mydła.
1 IX	Kielce	Zajścia pod więzieniem połączone z wystąpieniami więźniów na rzecz zwolnienia przywódców strajku kolejowego.
1922 r.		
2 XI	Radom	Zajścia na spacerze z powodu brutalnego odnoszenia się administracji.
1923 r.		
1 V	Radom	Pobicie więźniów komunistów za zorganizowanie obchodów Święta Pracy.
21 XI	Kielce	Wystąpienie więźniów z żądaniem dodatkowych koców.
1924 r.		
1—14 I	Radom	Głódówka więźniów na znak protestu przeciwko nieopalanu cel i niskokalorycznemu jedzeniu.
16 I	Radom	Wywiezienie aktywu komuny do więzień w Chęcinach i Św. Krzyżu.
1 V	Radom	Demonstracja ludności Radomia pod więzieniem. Wystawienie w oknie celi komunistycznej czerwonego sztandaru.
4 IX	Chęciny	Grupa młodzieży ukraińskiej zażądała traktowania ich jako politycznych i przeniesienia do cel komunistycznych.
1925 r.		
III	Chęciny	Sześciodniowa głódówka więźnia komunisty A. Zacierachy.
19 IV	Sandomierz	Więźniowie kryminalni pod wpływem komunistów odmówili stawania w pozycji „baczność”.
22 IV	Sandomierz	Więźniowie z cel komunistycznych nie stanęli do apelu porannego.
23 IV	Sandomierz	Komuniści z celi 12 śpiewali po apelu wieczornym pieśni rewolucyjne.

1	2	3
1 V	Radom	Obchody 1 Maja zakończone pobiciem więźniów.
1—5 V	Chęciny Radom	Głodówka na znak protestu za nałożone kary po 1 Maja.
2—3 V	Chęciny	Głodówka więźniów na znak protestu za nałożone kary po 1 Maja.
9 V	Radom	Głodówka na oddziale kobiecym.
10 V	Radom	Protestacyjna głodówka 70 komunistów.
19 V	Radom	Zbiorowy protest przeciwko próbie robienia zdjęć osadzonym komunistom przez organa policyjne.
27 V	Radom	Żądanie przyspieszenia rozprawy, protesty, bunt 70 komunistów.
VIII	Chęciny	Protest głodowy przeciwko założeniu pod oknami cel komunistycznych chlewów.
7 XI	Chęciny	Pobicie więźniów komunistów w trakcie obchodów rocznicy Rewolucji Październikowej.
7 XII	Radom	Zbiorowy protest przeciwko ograniczeniu widzeń.
25 XII	Kielce	Sześciu więźniów z celi 32 w proteście wyrzuciło otrzymane śledzie na głowę dozorczy.
28 XII	Radom	Odmowa udziału w apelu porannym.
30—31 XII	Chęciny	Bunt 33 więźniów politycznych przeciwko złemu jedzeniu, nieopalaniam cel, brutalnemu traktowaniu.
1926 r.		
1—3 I	Chęciny	Protesty przeciwko nałożonym karom.
8 I	Sandomierz	Odmowa stania w pozycji „baczość” podczas apelu, śpiewy pieśni rewolucyjnych.
8—9 I	Sandomierz	Protesty przeciwko zabraniu tytoniu z cel pod pretekstem odmowy wykonywania prac gospodarczych przez więźniów.
16 I	Sandomierz	Głodówka więźniów politycznych i kryminalnych.
18—19 I	Radom	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
27 II	Chęciny	Zajścia w kancelarii naczelnika na tle cenzurowania więźniom listów.
7 III	Chęciny	Zbiorowy protest przeciw samowoli naczelnika.
8—11 III	Chęciny	Bunt (udział wzięło 34 komunistów).
16 III	Chęciny	Głodówka zbiorowa przeciwko nałożonym karom.
30 IV	Sandomierz	Protest komunistów przeciwko rewizji przeprowadzonej w porze nocnej.
1 V	Kielce	Pobicie 22 więźniów w trakcie obchodów 1 Maja.

1	2	3
8 V	Sandomierz	Protestacyjne śpiewy i bicie ławkami w drzwi przeciwko próbie osadzenia komunistów razem z kryminalnymi.
1 VI	Kielce	Zbiorowe ukaranie 10 więźniów za śpiewy pieśni rewolucyjnych.
18 VII	Sandomierz	Żądanie światła do godziny 22.00 poparte śpiewem pieśni rewolucyjnych.
19—21 VII	Sandomierz	Walka z administracją o cofnięcie nałożonej kary w dniu 18 VII 1926 r.
22 VII	Sandomierz	Żądanie zwrotu zarekwirowanego tytoniu i gazet.
26 VII	Chęciny	Protest starosty komuny F. Józwiaka do prokuratora przeciwko stosunkom panującym w więzieniu.
22 VIII VIII	Kielce Sandomierz	Protestacyjne krzyki i śpiewy. Dwunastodniowa głódówka na znak protestu przeciwko ograniczeniu praw więźniom politycznym.
2 XI	Kielce	Odmowa uczestniczenia w apelu.
7 XI	Kielce	Bunt więźniów komunistów przeciwko stosunkom panującym w więzieniu.
8—10 XI	Kielce	Głódówka jako protest przeciwko karom i obciążeniu komunistów kosztami zniszczonego sprzętu podczas buntu.
11 XI	Kielce	Odmowa komunistów uczestniczenia w apelu.
15 XII	Sandomierz	Protestacyjna zbiorowa odmowa meldowania na apelu.
1927 r.		
1 V	Radom Chęciny	Obchody 1 Maja uczczone śpiewem pieśni rewolucyjnych.
18—22 VII	Sandomierz	Protesty przeciwko próbie rozbicia komuny i rozsadzenia komunistów w celach kryminalnych.
22 VII	Chęciny	Protesty, śpiewy, głódówka jako odpowiedź na próbę bicia więźniów.
22 VII	Sandomierz	Zbiorowa głódówka na znak protestu przeciwko zabiciu okien cel deskami.
23 VII	Sandomierz	Protesty, śpiewy, krzyki jako wyraz buntu przeciwko nałożonym karom.
23 VII	Radom Chęciny	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
24 VII	Radom	Bunt.
2—4 VIII	Kielce	Głódówka.
23—24 VIII	Chęciny	Bicie stołami w drzwi, krzyki, śpiewy pieśni rewolucyjnych.
27 VIII	Chęciny	Bunt.

1	2	3
10 IX	Chęciny	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
19 IX	Chęciny	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
8 XI	Chęciny	Zbiorowa głódówka protestacyjna przeciwko brakowi opieki lekarskiej, złemu traktowaniu i próbie rozbicia komuny.
7 XII	Kielce	Zajścia na spacerze przeciwko zakuwaniu w kajdany więźniów dowożonych na procesy do Sądu Okręgowego.
1928 r.		
8 II	Kielce	Protest przeciwko zakuwaniu w kajdany.
18 IV	Sandomierz	Protesty przeciwko naruszaniu zasad regulaminu przez administrację.
24 IV	Sandomierz	Protesty przeciwko zbiorowemu karaniu komunistów pod pozorem naruszania regulaminów.
2 VII	Sandomierz	Śpiew pieśni rewolucyjnych w celi 15.
7 XI	Kielce	Zbiorowe karanie komunistów pozbawieniem książek, gazet, materiałów piśmiennych za zorganizowanie obchodów rocznicy Rewolucji Październikowej.
1929 r.		
1—2 V	Kielce	Zbiorowe obchody 1 Maja — kary.
2 V	Kielce	Protesty przeciwko nałożonym karom, śpiewy pieśni rewolucyjnych.
9 V	Kielce	Zajścia na spacerze, połączone ze śpiewem pieśni rewolucyjnych.
28 V	Kielce	Śpiewy i krzyki na spacerze.
1 VIII	Kielce	Zajścia na spacerze.
11 VIII	Kielce	Żądanie komuny wywiezienia do szpitala umysłowo chorego więźnia.
13—14	Kielce	Bunt więźniów zakończony śmiercią jednego więźnia, 31 osób odniosło rany.
1930 r.		
7 II	Radom	Nałożenie czerwonych kokardek jako protest przeciwko naruszeniu regulaminu.
5 VII	Kielce	Protest przeciwko skracaniu czasu trwania spaceru o pół godziny.
1 VIII	Kielce	Śpiewy na oddziale kobiecym.
3 VIII	Kielce	Głódówka na oddziale kobiecym.
4 VIII	Kielce	Śpiewy pieśni komunistycznych.
7 VIII	Kielce	Zajścia na oddziale kobiecym.
17 VIII	Kielce	Śpiewy i krzyki na oddziale kobiecym.
22 X	Kielce	Zajścia na spacerniku kobiecym.
27 X	Kielce	Śpiewy i krzyki podczas spaceru komunistek jako protest.
26 XI	Kielce	Żądanie przez komunistów światła do godz. 22.00.

1	2	3
1931 r.		
9 II	Radom	Protest przeciwko wcześniejszemu gaszeniu światła.
14 II	Sandomierz	Głodówka połączona ze śpiewem pieśni rewolucyjnych.
18 VI	Kielce	Zajście na spacerze — odmowa chodzenia pojedynczo.
19 VII	Kielce	Zakłócenie apelu wieczornego śpiewem.
19 VII	Sandomierz	Początek trzydniowej głodówki na znak protestu przeciwko nowym regulaminom.
2 VIII	Kielce	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
20 VIII	Kielce	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
19—20 IX	Kielce	Zajścia z powodu próby bicia więźniów sprzeciwiających się administracji.
20 IX	Sandomierz	Głodówka protestacyjna przeciw regulaminowi.
23 IX	Kielce	Śpiewy i hałasy po apelu wieczornym.
21 X	Kielce	Zaburzenia na oddziale kobiecym, śpiew pieśni rewolucyjnych.
1932 r.		
1—4 II	Kielce	Zbiorowe protesty przeciwko regulaminowi.
8 II	Kielce	Zerwanie kartek z nazwiskami starszych cel.
20 II	Kielce	Ukaranie 22 więźniów za protesty przeciwko nowemu regulaminowi.
21 II	Kielce	Ukaranie dalszych 17 więźniów.
21—24 II	Kielce	Protesty przeciwko zbiorowemu karaniu.
2 III	Kielce	Śpiewy na oddziale kobiecym.
6 III	Kielce	Komunistki protestacyjnie nie odpowiedziały „dobranoc” po apelu wieczornym.
15 III	Kielce	Protestacyjne zakłócenie apelu.
11 IV	Kielce	Protest przeciwko skracaniu spaceru i zakazowi odpoczywania na ławkach.
12 IV	Sandomierz	Protest przeciwko prowadzeniu spaceru po nastaniu zmroku.
13 IV	Sandomierz	Zbiorowe karanie za brak subordynacji.
14 IV	Sandomierz	Protest przeciwko opóźnianiu spaceru dla komunistów.
21 IV	Kielce	Zbiorowe karanie za „nieposłuszeństwo” wobec spacerowego.
1 V	Sandomierz	Zbiorowy protest przeciwko nowemu regulaminowi.
2—3 V	Kielce	Głodówka.
5 V	Kielce	Protest przeciwko próbie rozsądzenia komunistek między więźniarki kryminalne.

1	2	3
15 V	Kielce	Więźniowie z cel: 23, 30, 31, nie odpowiedzieli „dobranoc” prowadzącemu apel przedstawicielowi administracji więziennej.
16 V	Kielce	Protest komunistów z cel: 26, 30, 31, 32, 33, przeciwko zabieraniu materiałów piśmiennych.
21 VI	Kielce	Protestacyjna odmowa rozmów z prokuratorem.
4 VII	Kielce	Głodówka.
5—7 VII	Kielce	Śpiewy i krzyki na oddziale kobiecym.
9 VI	Kielce	Więźniowie cel 33 i 42 złożyli raport nie stając w dwuszeregu.
14 VII	Radom	Zajścia na oddziale kobiecym.
17 VII	Kielce	Kobiety odmówiły składania meldunków w czasie apelu.
25 VII	Sandomierz	Protesty przeciwko nowemu regulaminowi.
20 IX	Kielce	Odmowa składania raportów w pozycji „baczość”.
21 IX	Radom	Nałożenie przez komunistów czerwonych karkadek.
13 XII	Kielce	Protesty przeciwko regulaminowi.
7—10—12 —19 XII	Kielce	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
22 XII	Kielce	Złożenie protestu do wizytującego więzienie prokuratora.
1933 r.		
9 I	Kielce	Protestacyjne zejście ze spaceru.
17 I	Kielce	Protest przeciwko próbie rozsadzenia komuny między więźniów kryminalnych.
14, 17 II	Sandomierz	Głodówka jako protest przeciwko regulaminowi.
15 II	Kielce	Protestacyjne zejście komunistek ze spaceru.
17 II	Kielce	Protest przeciwko nieuznawaniu delegatów komuny.
18 II	Kielce	Protesty kobiet przeciwko nowemu regulaminowi.
12 III	Kielce	Protestacyjne zejście ze spaceru przeciwko zwracaniu się do więźniów przez „ty”.
12 IV	Kielce	Odmowa komunistów z celi 12 stania w pozycji „baczość”.
18 IV	Kielce	Protesty na oddziale kobiecym.
16 VII	Sandomierz	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
4 XI	Sandomierz	Śpiewy pieśni rewolucyjnych w czasie wieczornego apelu.
7 XI	Radom	Zbiorowe karanie komunistów za zorganizowanie obchodów rocznicy Rewolucji Październikowej.
8 XI	Radom	Protesty przeciwko nałożonym karom.

1	2	3
1934 r.		
21—23 I 8—9 II	Kielce, Radom Radom	Zajścia w czasie obchodów Święta 3 L. Zbiorowe karania za próbę wywołania buntu.
15 IV	Kielce	Odmowa widzeń przez siatkę.
17 IV	Radom	Protest przeciwko regulaminowi.
1 V	Kielce, Radom, Sandomierz	Zbiorowe karanie za zorganizowanie obchodów 1 Maja.
1 V	Kielce, Radom, Sandomierz	Protesty przeciwko nałożonym karom.
25 V	Kielce	Żądanie zatrudnienia chorego więźnia S. Lenarta.
2 VIII	Radom	Protest przeciwko karom nałożonym w dniu 1 VIII w czasie obchodu Dnia Antywojennego.
12 VIII	Radom	Protesty, śpiewy po apelu wieczornym.
3 X	Kielce	Zajścia na tle używania wobec więźniów formy „ty”.
7 XI	Kielce, Radom	Zbiorowe karanie za obchody rocznicy Rewolucji Październikowej.
5 XII	Kielce	Zajścia na tle ograniczenia papieru listowego.
12 XII	Radom	Dzień żałoby w związku ze śmiercią więźnia S. Kwiatkowskiego.
13 XII	Radom	Protesty przeciwko karaniu za zorganizowanie „Dnia żałoby”.
1935 r.		
13 I	Radom	Protest zbiorowy przeciwko ograniczeniu paczek i korespondencji.
19 I	Radom	Zajścia w więzieniu poparte przez demonstracje robotników pod więzieniem.
20 II	Radom	Głodówka dwóch młodocianych komunistów jako protest przeciwko osadzeniu ich w celach kryminalnych.
1 III	Radom	Protest złożony wizytującemu prokuratorowi.
9—12 III	Radom	Śpiewy pieśni rewolucyjnych na oddziale kobiecym.
14 III	Radom	Założenie protestu przez delegatów cel do prokuratora przeciwko stosunkom panującym w więzieniu.
10 IV	Sandomierz	Odmowa protestacyjna przyjęcia kolacji.
18 IV	Sandomierz	Protest przeciwko izolacji nowo przybyłych.
9 V	Sandomierz	Protestacyjne nieprzyjęcie obiadu przez 81 komunistów.
17 VI	Sandomierz	Protest złożony wizytującemu prokuratorowi.

1	2	3
21 VI	Sandomierz	100 więźniów odmówiło protestacyjnie wyjścia na spacer. Ukarano ich ograniczeniem spaceru do pół godz.
23 VI	Sandomierz	Protestacyjne zejście ze spaceru, śpiew pieśni rewolucyjnych.
24 VI	Sandomierz	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
26 VI	Sandomierz	Protest przeciwko nałożonym karom.
27 VI	Sandomierz	Protest komunistów z cel: 12, 25, 28, przeciwko izolacji części więźniów.
28—29 VI	Sandomierz	Głodówka 105 więźniów.
30 VI	Radom	Zbiorowa skarga do prokuratora na stosunki panujące w więzieniu.
2 VII	Kielce	43 osoby ukarano pozbawieniem paczek za protesty i śpiewy.
3 VII	Kielce	Protest przeciwko karaniu.
4 VIII	Kielce	Zbiorowy protest komunistów przeciwko próbie przebierania ich w ubrania więzienne.
7 VIII	Sandomierz	Bunt.
8 VIII	Sandomierz	Ogólna głodówka jako protest przeciwko biciu więźniów.
2 XI	Kielce	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
4 XI	Kielce	Protesty na oddziale męskim.
16 XI	Radom	Protest kobiet skierowany do naczelnika przeciwko stosunkom panującym w więzieniu.
7 XII	Kielce	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
14 XII	Kielce	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
16 XII	Sandomierz	Walka o dłuższy spacer i lepsze jedzenie.
16 XII	Kielce	Śpiewy pieśni rewolucyjnych.
1936 r.		
20 IV	Sandomierz	Zbiorowe żądanie wspólnego spaceru, protest przeciwko złemu traktowaniu.
28 IV	Sandomierz	Żądanie gazet i wspólnego spaceru.
30 IV	Sandomierz	Demonstracje na spacerze.
4 V	Sandomierz	Protesty przeciwko regulaminowi.
7 V	Sandomierz	Odmowa zejścia ze spaceru.
8 VI	Sandomierz	Zbiorowa odmowa przyjęcia obiadu.
13 VI	Sandomierz	Odmowa stania w pozycji „baczość”.
14 VI	Sandomierz	Cele: 8, 10, 11, 13, 26, odmówiły przyjęcia obiadu.
18—19 VI	Sandomierz	Odmowa stania w pozycji „baczość”.
22 VI	Sandomierz	Żądanie widzenia bez siatki i lepszego jedzenia.
24 VI	Sandomierz	Protestacyjna odmowa przyjęcia kolacji.
6 VII	Sandomierz	Protest przeciwko regulaminowi.
7 VII	Sandomierz	Żądanie uwolnienia ukaranych ciemnicą.

1	2	3
8 VII	Sandomierz	Zbiorowe ukaranie kobiet pozbawieniem pościeli.
24 VII	Sandomierz	Demonstracja 42 komunistów podczas spaceru.
25—27 VII	Sandomierz	Zbiorowe wystąpienie i żądanie widzeń bez siatki i lepszego jedzenia.
30 VII	Sandomierz	Protest przeciwko biciu współtowarzyszy.
3—4 VIII	Sandomierz	Protest 43 osób przeciwko przebieraniu w ubrania więzienne i strzyżeniu.
10—13 VIII	Sandomierz	Protest przeciwko przebieraniu w ubrania więzienne i zabieraniu materiałów piśmieniowych.
23 VIII	Sandomierz	Żądanie lepszego jedzenia.
29 VIII	Sandomierz	Kobiety odmówiły przyjęcia drugich dań na obiad.
1 IX	Sandomierz	Masowe transporty.
1937 r.		
4 I	Radom	Zbiorowa odmowa przyjęcia obiadu.
14 I	Kielce, Radom	Zbiorowa odmowa przyjęcia obiadu.
21 I	Kielce	Zbiorowa odmowa przyjęcia obiadu, wywiezienie przywódców zająć na Św. Krzyż.
10 II	Kielce	Śpiewy na apelu wieczornym.
14 II	Radom	Zbiorowa odmowa przyjęcia obiadu.
23 III	Kielce	Protesty przeciwko administracji.
30 V	Radom	Protest kobiet przeciwko przebieraniu w ubrania więzienne, początek pięciodniowej głodówki.
5 VI	Kielce	Protest komunistek przeciwko regulaminowi.
22 VI	Kielce	Protestacyjne zejście komunistów ze spaceru.
26 VI	Radom	Protesty przeciwko próbie izolowania od komuny transportów.
4 VII	Radom	Zbiorowe karanie komunistów za próby porozumienia się bez zgody administracji.
20 VIII	Kielce	Odmowa spaceru pojedynczo.
24 VIII	Kielce	Protesty przeciwko złemu jedzeniu.
9 IX	Kielce	Zbiorowe karanie za śpiewy rewolucyjne.
14 IX	Kielce	Protesty na oddziale kobiecym.
29 X	Kielce	Zbiorowa odmowa przyjęcia obiadu.
4 XI	Kielce	Protesty na spacerze.
1938 r.		
23 V	Kielce	Zbiorowe protesty przeciwko regulaminowi.
12 VI	Kielce	Zbiorowe karanie za odmowę prac gospodarczych.
13 VI	Kielce	Protesty przeciwko karom.

1	2	3
26 VI	Kielce	Protesty przeciwko bezpodstawnemu karaniu.
12 VII	Kielce	Śpiewy pieśni rewolucyjnych po apelu.
15 VII	Kielce	Głodówka na znak protestu przeciwko karom.
1939 r.		
26 VI	Kielce	Śpiewy w celach komunistycznych.
22 VII	Kielce	Śpiewy w celach komunistycznych.

ЛЕТОПИСЬ ВАЖНЕЙШИХ КАМПАНИЙ, ПРОВОДИВШИХСЯ КОММУНАМИ
В ТЮРЬМАХ КЕЛЕЦЩИНЫ В ГОДЫ 1918—1939

В период межвоенного двадцатилетия в пяти тюрьмах Келецщины (Хенцины, Кельце, Радом, Сандомеж, Свенты-Кшиж) были заключены почти 2500 человек, обвиненных в коммунистической деятельности. Заключенные создавали т. наз. „коммуны” а также — по договоренности с соответствующей партийной инстанцией, действовавшей на свободе — тюремные партийные комитеты („парткомы”).

Коммуны и парткомы защищали права политзаключенных, заботились о надлежащем использовании ими времени вынужденной изоляции, об их здоровье, снабжении их продуктами, книгами и газетами, руководили их самообразованием, организовали занятия по политграмоте.

Коммуны и парткомы организовали также борьбу с тюремной администрацией: в годы 1918—1931 — за признание и соблюдение прав политзаключенных, а в последующие годы — против уравнивания в правах и обязанностях политзаключенных с уголовниками. Основными формами борьбы являлись протесты голодовки и бунты.

Летопись отражает нарастание борьбы политзаключенных в тюрьмах Келецщины и дает возможность проследить ее формы и цели.

CHRONICLE OF MORE IMPORTANT ACTIONS CARRIED OUT BY THE
COMMUNES IN THE PRISONS OF THE KIELCE REGION IN THE YEARS
1918—1939

In the interwar period almost 2500 persons were detained in the five prisons of the Kielce Region under the charge of communist activity. The convicts organized so-called „communes” and, in agreement with a proper party section, then established prison party committees — „Partkomy”. Communes and „Partcoms” made their aim to protect the political prisoners’ rights, took care that they utilized the time of forced isolation properly; were interested in their health, provision of food, medicine, books and papers; conducted teaching and political instruction.

In the years 1918—1931 they also struggled against the prison authorities for recognition and respect of the status of a political prisoner and in the next years — against equalization of the rights and duties of political and criminal prisoners.

The basic forms of struggle were: protests, hunger strikes and mutinies. The Chronicle shows an increase of the political prisoners’ struggle in the prisons of the Kielce Region and permits to trace its forms and aims.